

Poznámka k Halasově *Písni*

Anna Housková

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav románských studií
anna.houskova@ff.cuni.cz

SYNOPSIS

A Note on Halas's *Píseň* ('The Song')

This short article on František Halas's poem *Píseň* ('The Song'; 1932) draws attention to an editorial issue concerning the word *nah* ('naked') as it appears in the first verse ('Jdu k tobě nah a s písni nahou' / 'I go to you naked and with a naked song'). In nearly all editions, this word was replaced with *rád* ('happy'). The article presents the rationale for following the manuscript version (published only in the book of Halas's poetry *Doznání*, 1972, edited by his son F. X. Halas) in connection to the meaning of this poem and others by Halas.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS

Vydávání poezie; textologie; erbovní slovo; František Halas / poetry publication; textology; motto; František Halas.

DOI

<https://doi.org/10.14712/23366680.2021.2.5>

Píseň Františka Halase z cyklu *Tiše* začíná veršem: „Jdu k tobě nah a s písni nahou“. Právě začátek básně, jak u Halase častěji bývá, působí nejintenzivněji. Drhne slovo „nah“, ještě se zdvojí a tvoří napětí se slovem „píseň“. Z dění těchto slov vystoupí celá báseň, úsporná tři trojverší (halasovský rozměr v prvních sbírkách):

Píseň

Jdu k tobě nah a s písni nahou
s níž slova žal již svál
a nechal jen tu melodii vlahou

Ta pění slyš ji pěnici
na křehké větvi ticha
k tobě se větvící

Neruš ji bdělostí a tiše tiše buď
jen dlaní skryj svůj malý prs
a víc se neprobud'

V této podobě báseň čteme v *Doznání*, výboru z milostné lyriky, který v roce 1972 uspořádal básníkův syn F. X. Halas.¹ Halasovu čtenářku zarazí: jak to, že jsem si té básně dosud nevšimla. Odpovědí je rozčarování: ve všech předchozích, ale i v následujících vydáních první verš zní: „Jdu k tobě rád a s písni nahou“... Písnička nezasáhne.

V ediční poznámce k *Doznání* vysvětluje František X. Halas nejdůležitější ze tří změn, které učinil ve znění veršů: „Píseň, str. 18, verš 1, upravuji podle rukopisu z dopisu L. Rejlové z 1. 12. 1932. Přestože ve všech knižních vydáních zní verš: *Jdu k tobě rád a s písni nahou*, přidržuji se rukopisu pro jeho mnohem silnější vnitřní logiku. Sazeč mohl totiž snadno zaměnit rukopisné *nah za rád* a básník si toho nemusel všimnout“ (Halas 1972, s. 127).

Nabízí se i možnost, že má záměnu na svědomí Jindřich Štyrský v prvním, samostatném vydání cyklu *Tiše*, které „upravil“.² I v tom případě si František Halas nemusel všimnout, jakkoli tento bibliofilský tisk oba se Štyrským vlastnoručně podepsali. Jinak má text *Písně* v tomto vydání na Vánoce 1932 konečné znění (byly zaneseny dvě drobné varianty oproti rukopisu v nedávném dopise budoucí ženě).

V kritickém vydání ve svazku *Krásné neštěstí* uvádí Jiří Brabec v poznámkách k *Písní* varianty z dopisu ženě (Halas 1969, s. 496), ale drží se knižní podoby cyklu *Tiše* (vřazeného od roku 1940 do sbírky *Tvář*): „Jdu k tobě rád“. U této verze setrvávají i pozdější vydání, včetně současných (Halas 2001, s. 142), bez zřetele k edičnímu názoru F. X. Halase. Ten v poznámkách k *Doznání* upozorňuje také na známější neblahou změnu verše „a já bych chtěl úlevný drobek nahé ženy“ v básni *Děšť v listopadu* (na „slzavý úsměv smutné ženy“), patrně „aby verše mohly být tištěny v čítankách ap.“ (Halas 1972, s. 127). Jak se zdá, s nahotou je u nás potíž.

Avšak slovo „nahý“ má v Halasových verších váhu: být není časté, dalo by se přiřadit k jeho slovům „erbovním“. *Píseň* je význačným příkladem, jež podtrhuje umístění této básně do neuralgického bodu na konci cyklu *Tiše*. Zatímco pro jmenný tvar „mlád“ mohl například Orten sáhnout do slovníku („tak mlád, tak krutě mlád“), jmenné „nah“ je Halasův výtvar. Nevzhledné smělé slovo více poutá, než sděluje: „na samém ostrí smělosti a směšnosti“³ může být protnutím života. Jde o autentičnost, odložit vše, hávy, masky, nánosy, slova. Jak shrnuje jiný verš: „Vždyť v sobě celý nah“.

V básni *A ještě* Halas dokonce využil homonymie pro rým: „Vždyť v sobě celý nah / zim dešťů se nelekaje / strojím se v noční nach / stín z čela utíraje“. Autor tuto báseň

1 Je poněkud matoucí, že jiný editor nazval svůj odlišný výbor identicky: František Halas: *Doznání*. K vydání připravil Vladimír Justl. Ikar, Praha 1999.

2 František Halas: *Tiše*. Upravil a vyzdobil dvěma kresbami Jindř. Štyrský. Vytiskla tiskárna Melantrich a. s. v Praze písmem Garamond. Jako soukromý tisk k Vánocům 1932 svým přátelům věnuje Nakladatelství Melantrich.

3 Šalda 1950, s. 50. Pro Mukařovského (1966, s. 101) má tato směšnost pramen v nezáměrnosti.

z některých vydání sbírky *Kohout plaší smrt* vyřadil (Halas 1969, s. 498), ovšem první verš je pronikavý. A F. X. Halas báseň do svého výboru zařadil (Halas 1972, s. 38).

Vraťme se k *Písni*: v prvním verši a v celé básni nabývá jiný význam samo označení *Píseň*, které má v názvu více Halasových milostných básní. Obecně píseň tíhne k harmonii: Ludvík Kundera zmiňuje „hladivý povrch ‚písně‘“, dokonce Halasovo „kuketování s písňovitostí“ (Kundera 1999, s. 105, 115), ovšem slovo „harmonický“ dává do uvozovek a průběžně zdůrazňuje disonanční motivy „na ‚harmonickém‘ půdorysu erotické poezie“ (tamtéž, s. 92). V této *Písni* vedou slova „nah a s písní nahou“ k jinému důrazu: ne harmonie, ale odložení slov, holá hudba. Platí výrok Vladimíra Holana: „Je zvláštní pohled na Halasova slova. Poutají se vzájemně s takovou prudkostí, že odstoupí-li na okamžik od sebe, uzří se volnějšími než kdy předtím“ (tamtéž, s. 24). V závěrečném motivu spánku — „a už se neprobud“ — zazní Halasovo uvidění, jinde řečené ostřeji („Přes šepot tvůj / smrt ke mně hovoří“): to, co vymezuje „lásky děj“, není konečnost vztahu, ale konečnost života.

Halas nechává píseň, i sebe, „nahé“. Toto erbovní slovo pak vypluje v závěru básně *Důvěra* (Halas 1936, s. 50), jedné z nejkrásnějších: „ohnisko všeho uhlídáš / zbledlý jak ocún nahý“.

LITERATURA

Halas, František: *Tiše*. Melantrich, Praha 1932.

Halas, František: *Dokořán*. Melantrich, Praha 1936.

Halas, František: *Krásné neštěstí*. K vydání připravil Jiří Brabec. Československý spisovatel, Praha 1969.

Halas, František: *Doznání*. Uspořádal a ediční poznámku napsal F. X. Halas. Československý spisovatel, Praha 1972.

Halas, František: *Sépie. Kohout plaší smrt. Tvář*. Doslov Jiří Brabec. Akropolis, Praha 2001.

Kundera, Ludvík: *František Halas*. Atlantis, Brno 1999.

Mukařovský, Jan: Záměrnost a nezáměrnost v umění. In týž: *Studie z estetiky*. Odeon, Praha 1966, s. 89–108.

Šalda, F. X.: *Boje o zítřek*. Melantrich, Praha 1950.